

SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI FŐIGAZGATÓSÁG

HATÉKONY GYERMEKNEVELÉS A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN

HATÉKONY GYERMEKNEVELÉS A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁSBAN

OKTATÓI SEGÉDANYAG

Szerző

Dr. Csákvári Judit

Kővári-Gonosz Katalin

A szöveggondozásban közreműködött

Katona Dóra

Katona Vera

Seres Ildikó

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 Szociális humán erőforrás fejlesztése kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 számú

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

keretében készült

Kiadja Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Telefon: +36 1 769 1704

www.szgyf.gov.hu

Felelős kiadó Bátori Zsolt főigazgató

Budapest, 2017

Tartalom

Bevezetés 6
Első képzési nap 8
Bemutatkozás, a képzés indítása 8
1 Nevelés, gondozás, fejlesztés 9
1.1 A nevelés szerepe és célja a gyermek fejlődésében 9
1.2 A nevelési helyzet 10
1.2.1 Az életkori sajátosságok jelentősége 10
1.2.2 A gyermeki egyéni sajátosságok befolyásoló szerepe 11
Második képzési nap 12
1.2.3 A nevelés jellemzői, készségei, attitűdjei, ismeretei 12
2 Nevelés a gyermekvédelmi szakellátásban 14
2.1 A nevelési kimenetek faktorai 14
Harmadik képzési nap 16
2.2 Gondoskodás, válaszkészség és a specifikus problémakörök kapcsolódása 16
2.3 Kontroll, fegyelmezés, szabályok, önszabályozás, a gyermek, mint partner és a specifikus problémakörök kapcsolódása 16
3 Hatékonyságot növelő nevelői, nevelési készségek 17
Negyedik képzési nap 20
3.1 Hatékony felnőtt önszabályozás 20
3.2 Szülői, nevelői reziliencia 20
3.3 Megoldásközpontú gondolkodás 21
3.4 A tudatos nevelési kultúra a gyermek körül dolgozók körében 21
4 Felhasznált irodalom 23
5 Forgatókönyv 28

Bevezetés

A 40 órás szakmai továbbképzés megtartásához az alábbi anyagok állnak rendelkezésre:

1. **Hallgatói tananyag:**
   - A képzési tartalmak elsajátítását támogató szakmai anyag a résztvevők és képzők számára.
   - A képzés témájához kapcsolódó elméleti ismereteket nyújtja.
   - Az adott fejezetben tanultak áttekintését segíti.
   - Az elsajátított ismereteket kérdések mentén is ellenőrizhetővé teszi.
   - Lehetőséget teremt egy-egy téma elmélyültebb tanulmányozására a felhasznált és ajánlott irodalomlista segítségével.

2. **Prezentáció:**
   - A képzés egyes elméleti és gyakorlati elemeinek bemutatását segítő diasorozatok. A prezentáció vetítése segíti a tanfolyam strukturálását, az időkeretek betartását.
   - Az oktatóknak szóló, a diák alatti jegyzetek a gördülékeny tanfolyamvezetést szolgálják.

3. **Oktatói segédanyag:**
   - A képzés megtartását támogató bővebb szakmai és módszertani háttéranyag.
   - A résztvevők felé támasztott követelmények megfogalmazása.
   - A számonkérés értékelési szempontjainak bemutatása.
   - Az egyes témákhoz tartozó diák kijelölése.
   - Része a forgatókönyv, mely a képzésfőbb tartalmi elemeit, szerkezetét, időkeretét, eszközeit foglalja össze.

4. **Handoutok, feladatlapok, mellékletek:**
   - A tanfolyamhoz szükséges mellékletek bemutatása.

Ez a dokumentum az Oktatói segédanyag.
A tanfolyam során nem az a cél, hogy a Hallgatói tananyagban található összes elméleti ismeretet elmondja az oktató. A cél az, hogy a felmerülő kérdések, gyakorlatok által az elméleti ismeretanyag azonnal összekacsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával, és elgondolkodtassa őket.

A képzés megtartására való felkészüléshez javasolt lépések:
1. Olvassa át részletesen a képzés megtartásához rendelkezésre álló anyagokat, ismerje meg a képzés kontextusát, célját, tartalmát, lehetséges résztvevőit, időkereteit és a képzés megtartásához szükséges feltételeket.
2. Az Oktatói segédanyagot és a rendelkezésre álló prezentációt párhuzamosan, egymással összhangban érdemes átolvasni, megismerni. Olvassa el a diákon található jegyzeteket, egészítse ki saját gondolataival, tapasztalataival! Szükség esetén érdemes az anyagban hivatkozott szakirodalomból is célzottan tájékozódni.
3. A résztvevők maximális bevonása és a velük való hatékony kommunikáció céljából a képzés megtartása előtt olvassa át a Hallgatói segédanyagot is. Ismerje meg, milyen információkhoz jutnak a témából a résztvevők!
4. A képzési feltételek és a forgatókönyv figyelembevételével készüljön fel a képzés megtartására.
5. Gondolja át előre és rögzítse a képzés során bemutatandó példákat.
6. Gondolja végig az időkereteket és a végzendő feladatokat! Fontos hogy mindenre maradjon és jusson idő! Könnyebb lesz ezt átgondolni, miután megismerte a résztvevőket (pl. milyen szakterületről érkeztek, milyen végzettséggel, milyen tapasztalatokkal).
7. Gondolja át a gyakorlatokat! Biztosítsa a tárgyi feltételeket!
8. Gondolja át: a prezentáció vetítését hogyan teszi interaktívvá! Például, amikor már ismeri a résztvevők szakmai tapasztalatát, utalhat ezekre. Ismerve, hogy melyik résztvevő mely területről

érkezett, megkérdezheti, ott mit tapasztalt a téma kapcsán. Ügyeljen arra, hogy a ppt-k vetítése közben nem az a cél, hogy a Hallgatói segédanyagot szóról szóra elmondja az oktató. A cél: struktúrát adni, figyelmet felhívni, elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok között koherenciát alkotni.

Javaslatok a képzés egyes elemeinek megvalósításához:
Elméleti előadás – fontos, hogy az előadások interaktív jellegűek legyenek, amelynek keretében az oktató folyamatosan visszacsatolást kér az elhangzottakkal kapcsolatosan a résztvevőktől (elsősorban a témához kapcsolódó munkatapasztalataikat illetően), illetve azokra reflektál.
Gyakorlat – a témák feldolgozására irányuló résztvevői gyakorlatok többféle formában (egyéni munka, páros gyakorlat, kiscsoportos feladat, nagycsoportos megbeszélés) a tapasztalati tanulást szolgálják.

Gyakorlati szempontok az oktatási napok hatékony lebonyolításához:
A képzésen résztvevő szakemberek a saját szakmaterületük szakértői, számos képzésen, tanfolyamon, műhelymunkán, stb. vettek már részt, várhatóan nagy elvárásokkal érkeznek a képzésre. Ezek közül a következő öt a legfontosabb:

- A résztvevő szakemberek elvárják, hogy azonnal használható tudást kapjanak, azaz a gyakorlatban alkalmazható információkat adjunk számukra. Tudni akarják, hogyan kapcsolódik az adott tanulási program vagy képzés az aktuális élethelyzetükhöz és munkafeladataikhoz, és hogy hogyan segíti őket a szakmai céljaik elérésében – azaz „mit tudnak ebből használni?”
    - Közvetítsük a résztvevők felé, hogy a gyakorlatok és az elméleti tananyag a résztvevők által alkalmazható lesz majd a valós helyzetekben.
- Elvárják, hogy tiszteljék és partnerként kezeljék őket. Nagyra értékelik, ha a képző tiszteletet mutat az egyén és a tanulási folyamat értékei iránt. Fontos számukra az, hogy a képző építsen a résztvevő szakemberek korábbi, a tanulás szempontjából meghatározó tapasztalataira.
- Elvárják, hogy aktívan részt vehessenek a tanulási folyamatban. A felnőttek kedvelik az aktív tanulást, a kiscsoportos feladatokat, és azokat, amelyek helyváltoztatással járnak. Az aktív részvétel elkötelezetté teszi a résztvevőt a tanulási folyamat iránt és nyitottabbá teszi új koncepciók befogadására.
- Elvárják, hogy a gyakorlatok után azonnali visszajelzéseket kapjanak. Az időben történt helyesbítő visszajelzés sikeres tanulást, a tartalom és a készségek jó elsajátítását eredményezi. A tapintatos visszajelzés segíti a résztvevőt hibáinak kijavításában, és megerősíti a helyes hozzáállást. A felnőtt tanulók a kedves, konstruktív kritikát szeretik. A helyesbítő visszajelzést minden esetben előzze meg egy elismerő, dicsérő visszajelzés.
- Elvárják, hogy a képzés támogató környezetben zajlódjon le.
    - Szólítsunk minden résztvevőt a nevén a képzés ideje alatt.
    - Hallgassuk meg minden résztvevő kérdését és véleményét.
    - Legyünk udvariasak és türelmesek.
    - Biztosítsuk a résztvevőket arról, hogy a hibázások a tanulás részét képezik.
    - Keressünk alkalmat arra, hogy mindenkit megerősítsünk.
    - Bátorítsuk a résztvevőket, hogy segítsék egymást a tanulás során.
- Gondoskodjunk arról, hogy a tanulási környezet a lehető legkényelmesebb legyen.

Első képzési nap

Bemutatkozás, a képzés indítása

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak

• ***Bemutatkozás, tapasztalatok, motivációk, elvárások***
• A csoportvezető röviden bemutatkozik, majd megkéri a csoporttagokat, hogy röviden mutatkozzanak be, illetve osszák meg egymással motivációikat, tapasztalataikat, elvárásaikat. Szempontok:
  ○ név
  ○ foglalkozási terület
  ○ klienskör
  ○ feladatok
  ○ gyakorlati tapasztalatok
  ○ előzetes ismeretek
  ○ a témához kapcsolódó nézetek
  ○ a képzéssel kapcsolatos motivációk
  ○ a képzéssel kapcsolatos elvárások
• Névismétlő kört teszünk, mindenki elmondja azt a nevet, ahogyan szeretné, ha a csoportban szólítanák. A mellette ülő elmondja az előtte szóló nevét és a sajátját. A harmadik személy értelemszerűen az előző kettő és a saját nevét mondja, és így tovább.
• ***Csoportszabályok***
• A csoport közösen rögzíti a működéshez szükséges legfőbb csoportszabályokat.
• ***A képzés felépítése, a teljesítés feltételei***
• A projekt és a képzés felépítésének ismertetése.
• A teljesítés feltételeinek ismertetése.
  ○ záróteszt teljesítése
  ○ hiányzásra vonatkozó előírások (maximum az összes óraszám 10%-a)
	- A megadott időkeret tartása fontos!
	- 20-25 fő esetén kb. egy perc jut mindenkire a bemutatkozás során.
	- A bemutatkozást gyors névtanulás zárja.
	- Öntapadós etikettek használhatók a név kitűzésére
	- Csoportszabályok:
	  ○ Titoktartás
	  ○ Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet, ítélkezés mentesség
	  ○ Részvétel: aktivitás, önkéntesség
	  ○ Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek
	  ○ Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb.
	- Érdemes hangsúlyozni, hogy a csoportszabályok a közös munkát, tanulást segítik, a segítő kapcsolatokban gyakran használt szóbeli megállapodásnak számít.

1 Nevelés, gondozás, fejlesztés

45 perc előadás

1.1 A nevelés szerepe és célja a gyermek fejlődésében

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Mi lenne, ha…	**Instrukciók az oktatónak**
- A gyakorlat során jellemző gyermeknevelési helyzeteket kell a résztvevőknek a jelenlegi nevelési eszközeik alapján elméletben megoldani. - A képzés végén újra meg kell majd oldaniuk ezeket a feladatokat a képzés alatt tanultak hasznosításával.	**Handout 1 Mi lenne, ha…** - Ossza ki a handout első oldalát. - Egyéni munka során a felsorolt helyzetekből kettőt-hármat válasszanak ki a résztvevők, és írják le, hogyan oldanák meg a helyzetet. - A hat problémahelyzetnek megfelelően rendeződjenek kiscsoprotokba. - A kiscsoport nézze át, hogy az adott problémahelyzethez milyen megoldási javaslatok születtek. o Emeljék ki a pozitív, hatékony, a gyermeket tiszteletben tartó stratégiákat. o Elemezzék a válaszokat abból a szemponból is, hogy rövid- és hosszútávon milyen hatásai vannak. o Csökkentette-e a megoldás a helyzetben résztvevő minden fél feszültségszintjét? o Mutat-e pozitív példát a nevelő beavatkozása, ha igen, mik ezek? - Ossza ki a handout második oldalát. Továbbra is kiscsoportos munkában: o Gyűjtsék össze a hatékony helyzetmegoldás legfontosabb szempontjai szerint a hatékony nevelői reakciókat (pl. egyén és környezetét képes egységben látni, az aktuális helyzet előzményeit és következményeit is mérlegeli, partnerként kezeli a gyermeket, az alkalmazott megodás vállalható, a nevelő önbecsülését nem sérti, a gyermek pozitív énképének fejlesztését szem előtt tartja, személyre szabott módon kommunikál, stb.) - Nagycsoportban beszéljék meg a tanulságokat.

45 perc előadás

1.1 A nevelés szerepe és célja a gyermek fejlődésében

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Az aranyszemüveg	**Instrukciók az oktatónak**
- A gyakorlat célja annak tudatosítása, hogy fontos a nézőpont-váltás (kognitív folyamat). Lényeg: a gyengeségek helyett az erősségekre koncentrálni.	**Handout 2 Aranyszemüveg** - Ossza ki a handoutot. - Kérje meg a résztvevőket, hogy idézzenek fel egy gyermeket/fiatalt nevelői munkájukból, akinek a viselkedése kihívást jelentett számukra. Egyénileg írják le a handoutra, hogy milyennek látták a gyermeket/fiatalt, hogyan mutatnák be őt a többi résztvevőnek. - A leírt bemutatásból minden résztvevő gyűjtse ki a tulajdonságokat, készségeket, adottságokat. - Mondja el, hogy most egy varázs-eszközt fognak használni, az Aranyszemüveget, melyen keresztül az erősségeket, a rejtett jó

	tulajdonságokat vesszük észre. - Fordítsák meg a handoutot. - Kérje meg a résztvevőket, hogy képzeletben vegyék fel az Aranyszemüveget, gondoljanak újra az adott gyermekre, és írják le, hogy hogyan látják őt az Aranyszemüvegen keresztül. - A leírt bemutatásból minden résztvevő gyűjtse ki a tulajdonságokat, készségeket, adottságokat. - Osszon ki post it-eket és kérje meg a résztvevőket, hogy a két tulajdonság/készség/adottság lista gyűjtött elemeit egyenként írják fel egy –egy post it-re. - A post it-eket öntsék be egy kalapba/dobozba és mindenki húzzon egyet, majd a teremben lassan sétálva rendeződjenek párokba és „adják el" a kihúzott tulajdonságot/késszéget/adottságot egymásnak, vagyis érveljenek amelett, hogy miért hasznos, szükséges, fontos, miért előnyös az adott tulajdonság/készség/adottság (pl. „makacs" – feladattartás, kitartás) - Nagycsoportban beszéljék meg a tapasztalataikat. Beszéljék meg azt is, hogy az erősségekre koncentrálás hogyan befolyásolhatja a nevelői munkájukat.

45 perc előadás

1.2 A nevelési helyzet

1.2.1 Az életkori sajátosságok jelentősége

EBÉDSZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Az önszabályozás életkori jellemzői	**Instrukció az oktatóknak**
- A gyakorlat célja az önszabályozás fejlődésének megismerése az életkor függvényében, illetve a nevelő lehetőségeinek megismerése az önszabályozás támogatásában.	**Handout 3A Az önszabályozás életkori jellemzői - oktatói** - 7 példányt nyomtasson ki, és vágja fel a táblázatot. - A résztvevők alkossanak 7 kiscsoportot. - Ossza ki: **Handout 3B Az önszabályozás életkori jellemzői – hallgatói** - Osszon ki csoportonként egy sorozatot az állításokból (3A felvágva). - A kiscsoportok rendezzék az üres táblázat első oszlopának (Az önszabályozás jellemzői) megfelelő celláiba az állításokat. - Nagycsoportban ellenőrizzék az eredményeket. - Minden kiscsoport kap egy élekori szakaszt (7 db). A csoportok írják le a táblázat második oszlopának megfelelő celláiba, hogy hogyan valósul meg a gyakorlatban az önszabályozás támogatása az adott életkorban, milyen nevelői viselkedések lehetnek hatékonyak. - Nagycsoportban beszéljék meg az eredményeket. A többi csoport kiegészítheti az adott életkorhoz gyűjtött ötleteket. - Ossza ki a **Handout 3C**-t. - Amennyiben szükséges, egészítsék ki a saját gyűjtést a handout táblázatából.

45 perc előadás

1.2.2 A gyermeki egyéni sajátosságok befolyásoló szerepe

SZÜNET

45 perc előadás

1.2.2 A gyermeki egyéni sajátosságok befolyásoló szerepe

45perc gyakorlat

Gyakorlat Célvezérelt viselkedés	**Instrukció az oktatóknak**
A gyakorlat célja a gyermeki viselkedés hátterében álló célok, gyermeki meggyőződések, hiedelmek megismerése, felismerése, valamint a lehetséges nevelői válaszviselkedések végiggondolása.	**Handout 4 Célvezérelt viselkedés** - Mondja el, hogy minden viselkedésnek célja van. Így van ez a nevelő és a gyermek esetében is. A handouton lévő táblázatban a gyermeki működés jellemző viselkedéseinek lehetséges céljait találják. - Ossza ki a handout első lapját! (Kérje meg a résztvevőket, hogy csak az első oldalt nézzék.) - A résztvevők kiscsoportos munka során egészítsék ki a táblázat hiányzó tartalmait. - Nagycsoportban egyeztessék a válaszokat. Ezután, ha szükséges, a résztvevők a handout másik oldalán lévő táblázatból egészítsék ki saját táblázatukat. - Világítson rá, hogy bár az előbb csak problémás viselkedéseket elemeztünk, de természetesen a pozitív viselkedések mögötti célok és meggyőződések elemzése is fontos. - Ossza ki a handout második lapját (csak az első oldalt nézzék), és kérje meg a kiscsoportokat, hogy egészítsék ki a táblázatot, majd a fentiekhez hasonló módon a handout negyedik oldalának segítségével gondolják végig még egyszer a pozitív célok bátorításának lehetőségeit a nevelésben.

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egyesével egy mondatban elmondják: hogyan érezték magukat, „mit visznek haza” a mai nap tartalmából, milyen érzésekkel távoznak.	- Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! - Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Második képzési nap

A nap indítása, hangolódás

Gyakorlat Megérkezés	**Instrukciók az oktatónak**
Ki mit vár a mai naptól?	- Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Értő figyelem	**Instrukció az oktatóknak**
- A résztvevők felidézik a gyermeki szükségletek rendszerét. - Tanulnak három gyakorlatot, melyet a nevelők a gyerekekkel használhatnak a személyes tér fogalmának megismerésére, illetve arra, hogy felismerjék: egyénenként változó, hogy mi esik jól és mi nem, illetve azt hogyan lehet kommunikálni.	**Handout 5 Értő figyelem** - A résztvevők az elméleti bevezető után alakítsanak három csoportot. - Ossza ki a handoutot. - Az első csoport a gyermekek biológiai-, a második a lelki-, a harmadik a társas szükségleteit gyűjtse össze (olyan élektori szakaszokra vonatkozóan, amikben kompetensnek érzik magukat) és írja fel a handoutra, majd a csoport szószólója sorolja föl az összeset. A többi csoport szükség esetén egészítse ki új ötletekkel. - Mondja el, hogy három gyakorlat következik az igények jelzéséről, a személyes tér szabályozásáról, melyeket a gyerekek egymás közti, valamint a gyermek és a felnőtt összehangolódási folyamatának segítésére is lehet alkalmazni. - Végezzék el a Vakvezetés gyakorlatot (ld. handout). o Nagycsoportban beszéljék meg, hogy milyen hatása lehet a játéknak. - Végezzék el az Időjárás masszázs gyakorlatot (ld. handout). o Beszéljék meg nagycsoportban, hogy kinek mi esett jól, mi rosszul. Beszéljék meg, hogy ki hogyan reagált az “időjárásra”, vagyis hogyan és milyen intenzitással fejezték ki tetszésüket, nemtetszésüket (nonverbálisan, verbálisan). Volt, akit meglepett társa reakciója? o Üljenek vissza a helyükre. Beszéljék meg munkatapasztaluk alapján, hogy a gyermekek hogyan jelzik valódi szükségleteiket, hogyan adják nevelőjük tudtára, mi esik jól és mi nem. o Szempontok a beszélgetéshez: Mennyire fontos a nevelésben felismerni a gyerekek szükségleteit? Mennyire nehéz a valódi gyermeki szüségletek felismerése? Mit befolyásol? Hogyan tudjuk ösztönözni, hogy a gyerekek a nevelők tudtára adják valódi érzéseiket, szükségleteiket? - Ha van még idő, végezzék el a Közel-távol gyakorlatot (ld. handout).

45 perc előadás

1.2.3 A nevelés jellemzői, készségei, attitűdjei, ismeretei

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Pozitív fegyelmezés - szempontok	**Instrukció az oktatóknak**
A résztvevők munkájuk során szerzett tapasztalokkal kapcsolatban meghatározzák a pozitív fegyelmezés jó gyakorlatának szempontjait.	**Handout 6 Pozitív fegyelmezés – szempontok** - Kérjük meg a résztvevőket, hogy saját nevelői tapasztalataikból merítve mondjanak konkrét példákat a gyermekekkel való konfliktusos helyzetekre. A képző válassza ki a számára legalkalmasabbnak tűnő elemzendő példákat. Ennek mentén beszéljék át közösen, hogy hogyan érdemes kezelni a konfliktusos helyzeteket. - Ossza ki a handoutot. - A táblázatban vannak példák, ezeket egészítsék ki a megbeszélés során elhangzottakkal. Az alábbi vázlat segíthet a módszerek megbeszélésében: - testi kapcsolat: kisebb gyermekek esetében ölben ülve, vagy finoman karjára tett kézzel beszélgetés, magyarázat - erőszakmentes kommunikáció - nem a gyermek egész személyiségének minősítése, csak a helytelen viselkedés megbeszélése - a gyermek helyes viselkedési eszköztárából az alkalmazható magatartást erősíti - pozitív fogalmazás, a gyermek képességeire építés - érvelés, ok-okozat feltárása - nyílt, őszinte verbális és nonverbális kommunikáció - a kommunikációs gátak kerülése, nyitott kérdések feltétele - értő figyelem, énüzenetek küldése - az elvárt viselkedés világos, egyértelmű megfogalmazása (a helytelen viselkedést említése nélkül) - az érdeklődés felkeltése - határok megtartása, a gyermek intimszférájának tiszteletben tartása - a következmények megtapasztalása. Mondja el, hogy mire ne számítsunk a fegyelmezés során: - Azonnali eredményekre - Konfliktusmentes együttlétre - Teljes őszinteségre - Mindenkinek tetsző reagálásra Hangsúlyozza, hogy a gyermek önértékelésének erősítéséhez szükséges a róla alkotott pozitív kép kifejezése. Noha elengedhetetlen ezt kommunikálni felé, valóban éreznünk, hinnünk is kell benne, csak úgy tudjuk hitelesen képviselni.

45perc előadás
1.2.3 A nevelés jellemzői, készségei, attitűdjei, ismeretei

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Nevelői készségek	**Instrukció az oktatóknak**
Reflektív rátekintés és öszegzés a nevelési készségekre és a hatékonyságot befolyásoló tényezőkre.	**Handout 7 Nevelői készségek** - Ossza ki a handout első oldalát (Készségek ellenőrző listája) o Töltsék ki a készséglistát a résztvevők. o Kiscsoportos helyzetben (3-4 fős csoportok) beszéljék meg, milyen készségeket írnak le azok az állítások, ahol 3 pontot értek el és mik azok a készségek, amiknél 1 pontot jelöltek, hogyan lehetne azokban fejlődni - Ossza ki a handout második oldalát (Nevelési hatékonyságot befolyásoló tényezők) o párokba rendeződve a résztvevők gyűjtsék össze, hogy az egyes tényezők mentén miyeln saját tapasztalatai vannak, azok miként támogatják szakmai munkájukat, és mik azok, amiket stresszforrásként, nehezítő tényezőként értékelnek - Nagycsoportos helyzetben osszám meg a gyakorlat tapasztalatait

45 perc előadás

2 Nevelés a gyermekvédelmi szakellátásban

2.1 A nevelési kimenetek faktorai

EBÉDSZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat A nevelés fontos tényezői	**Instrukció az oktatóknak**
Nevelés tényezőinek elemzése gyakorlati példákon keresztül.	**Handout 8 A nevelés fontos tényezői** - Vágja fel a handout első oldalán lévő táblázatot. - A résztvevők alkossanak 5 csoportot. - Minden csoport húzzon két fogalmat. - A kiscsoportok elemezzék a két fogalmat. Mit jelent számukra, hogy jelenik meg a nevelői munkájukban. Vitassák meg, hogy a nevelés során miért alapvető fontosságúak. Hozzanak tapasztalaton alapuló példát saját munkájukból a fogalmakhoz tartozó jó gyakorlatokról. - Minden csoport mutassa be a fogalmait, és mutassa be a hozott gyakorlati példákat. A többi csoport kérdezzen, mondja el véleményét. - Ossza ki a handoutot, szükség esetén egészítsék ki az elhangzottakat.

45 perc előadás
2.1 A nevelési kimenetek faktorai

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Nevelői öngondoskodás	**Instrukció az oktatóknak**
A személyes erősségeknek, a kiégés mértékének és az öngondoskodás lehetőségeinek számba vétele.	**Handout 9 Nevelői öngondoskodás** - A résztvevők alkossanak 5 fős csoportokat. - Ossza ki a handoutot. - A handout első oldalán található diagramba gyűjtsék össze a konfliktusmegoldást (és általában a szakmai munkát is) hatékonyabbá tevő személyes tényezőket. - Nagycsoportban beszéljék meg ezeket, majd mutassanak rá, hogy a kiégés jelensége mindezekre milyen negatív hatással van. - A handout második oldalán található kérdőívet a résztvevők egyénileg töltsék ki. - Kittrel – Albertson (2004) Kiégés kérdőívének pontszámai: o 20-40 Rendben van o 41-60 Rendben van, ha megelőző lépéseket tesz o 61-80 Kiégésveszély o 81-100 Kiégett - Mondja el, hogy a saját szükségletek megfigyelése az első és legfontosabb öngondoskodó és stresszcsökkentő módszer. A tudatos öngondoskodás eredményeként önmaga legjobb ügyfelévé válhat. A stressz, idegesség és rossz közérzet enyhítése, csökkentése egészséges testi-lelki állapotot eredményez. Fontos, hogy a tudatos öngondoskodás része legyen a nevelők mindennapi életének, amihez példákat találnak a handouton. - A résztvevők egyénileg végezzék el a 3. feladatot. - Nagycsoportban beszéljék át a feladat tanulságait.

45 perc előadás

2.1 A nevelési kimenetek faktorai

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
Mit tanult ma?	- Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésre a véleményalkotáshoz! - Figyeljen arra, hogy nagyon rövid idő jut egy emberre. - Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például miről lesz szó másnap.

Harmadik képzési nap

A nap indítása, hangolódás

Gyakorlat Megérkezés	**Instrukciók az oktatónak**
Ki mit vár a mai naptól?	- Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

45 perc előadás

2.2 Gondoskodás, válaszkészség és a specifikus problémakörök kapcsolódása

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Esetmegbeszélés	**Instrukció az oktatóknak**
- Kiscsoportos munkaformában gyermekvédelmi esetek feldolgozása a handouton megadott szempontok szerint - A gyakorlat célja, hogy a szakemberek képessé váljanak a nem megfelelő családi működés, bántalmazás és egyéb mérgező (toxikus) stresszhatások következményeinek beazonosítására annak érdekében, hogy a nevelési helyzetben adekvátan tudjanak reagálni a felmerülő gyermeki szükségletekre. - Az esetmegbeszélés kitér a jelen helyzetben lévő lehetőségek számbavételére is.	**Handout 10 Esetelemzés – traumaátélés következményei** - Kiscsoportokban, a handout kiosztása után dolgozzanak fel csoportonként a handouton szereplő egy-egy esetet az ott megadott kérdések megválaszolásával. - Nagycsoportban beszéljék át a válaszokat.

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Kihívást jelentő viselkedések	**Instrukció az oktatóknak**
A gyakorlat célja a nevelés során kihívást jelentő viselkedésformák megismerése, felismerése annak érdekében, hogy az átélt mérgező stressz következményeként kialakult lelki problémákat a nevelő minél előbb érzékelje, és szükség esetén a szakmaközi együttműködés elve szerint eljárva mielőbb hozzásegítse a gondozott gyermeket a szaksegítséghez (fejlesztő pedagógus, gyermekpszichológus, pszichiáter).	**Handout 11 Kihívást jelentő viselkedések** - Ossza ki a handout A) részét (első két oldal). - 3-5 fős kiscsoportok a handouton az előadás és saját szakmai gyakorlatuk alapján gyűjtsék össze azokat a kihívást jelentő viselkedéseket, melyekkel szembesülhetnek a szakmai munka során. - Ossza ki a handout B) részét (második két oldal). - A gyűjtés eredményét vessék össze a lehetséges kihívást jelentő viselkedések listájával. - Nagycsoportos megbeszélés során tárják fel a leggyakrabban előforduló viselkedésproblémák hátterében álló okokat és a lehetséges preventív-, ill. kezelési lehetőségeket, mutassák be az általuk alkalmazott megoldási módokat.

45 perc előadás

2.3 Kontroll, fegyelmezés, szabályok, önszabályozás, a gyermek, mint partner és a specifikus problémakörök kapcsolódása

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Fegyelmezés – nevelői attitűd	**Instrukció az oktatóknak**
A gyakorlat célja, hogy a nevelők felismerjék a fegyelmezéssel kapcsolatos attitűdjüket, hogy milyen magatartásproblémák kezelése jelent számukra nehézséget, illetve megismerjék, hogy mit tehetnek a gyermeki viselkedés mögöttes céljainak megismeréséért.	**Handout 12 Fegyelmezés – nevelői attitűd** - Ossza ki a handoutot. - Nagycsoportban hozzanak konkrét példákat a konfliktusos helyzetek handouton megadott típusaira. - Egyénileg oldják meg a feladat minden pontját. - A résztvevők alakítsanak kiscsoportokat. - A csoportok tagjai osszák meg egymással az egy-egy adott viselkedéstípushoz hozott példájukat, beszéljék meg, hogyan érezték magukat az adott helyzetben, mi okozott számukra nehézséget. Közösen beszéljék meg, hogy mi lehetett a gyermek célja az adott viselkedéssel, mi lehetett a valódi szükséglete. - Közösen beszéljék meg, hogy milyen megoldási lehetőségeket látnak erre a konkrét példára. Írják le a szerintük legjobb megoldást, indokolják meg, hogy miért gondolják ezt a legjobbnak. Javasolt szempontok a handouton. - A csoport minden tagjának esetét beszéljék végig a fent leírtak szerint. - Nagycsoportban beszéljék meg a tanulságokat. Gondolják végig, hogy saját érzelmeik hogyan befolyásolhatják a nevelői viselkedésüket. - Újra foglalják össze nagycsoportban a Handout 4 (Célvezérelt viselkedés) gyakorlatai során megismert gyermeki viselkedési célokat, illetve ezek főbb nagy csoportjait (figyelem/erő, hatékonyság/igazságosság, revans), és a mögötte meghúzódó gyermeki (tév)hiteket. Beszéljék meg, hogy a felsorolt viselkedések mely célokhoz/tévhitekhez tartozhatnak.

45 perc előadás

2.3 Kontroll, fegyelmezés, szabályok, önszabályozás, a gyermek, mint partner és a specifikus problémakörök kapcsolódása

EBÉDSZÜNET

45 perc előadás

3 Hatékonyságot növelő nevelői, nevelési készségek

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Pozitív fegyelmezés - szabályok	**Instrukció az oktatóknak**
A gyakorlat célja, hogy a résztvevők megismerjék a hatékony szabályok állításának szempontjait.	**Handout 13 Pozitív fegyelmezés – szabályok** - 3-4 fős kicscsoportban dolgozva gyűjsenek össze a résztvevők szabályokat, melyekkel az ellátásukban lévő gyermekeket igyekeznek fegyelmezni, az elvárt viselkedést elősegegíteni. - Mondja el a handouton szereplő alapvető elveket a szabályokkal kapcsolatban. - A résztvevők egyénileg olvassák el, és kiscsoportban töltsék ki a handout A) részét. - egyénileg töltsék ki a handout B) részét és osszák meg a kidolgozott szabályokat. Támogassák egymást javaslatokkal. Hozzanak példákat a

	szakmai munkájukból. - Nagycsoportban beszéljék meg a tapasztalatokat.

SZÜNET

45 perc előadás

3 Hatékonyságot növelő nevelői, nevelési készségek

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Pozitív fegyelmezés – következmények, bátorítás	**Instrukció az oktatóknak**
A viselkedés lehetséges következményeinek megismerése, lehetséges használatuk a pozitív fegyelmezés során. A szóbeli dicséret céljának, lehetőségeinek megismerése.	**Handout 14 Pozitív fegyelmezés – következmények, bátorítás** - Mondja el, hogy fegyelmezési technikákat úgy kell alkalmazni, hogy segítse a gyermeket az önkontroll fejlesztésében, és a saját viselkedésével kapcsolatos felelősség vállalásában. Az egyes gyerekek/fiatalok másképp reagálnak a különböző fegyelmezési technikákra koruktól, személyiségüktől és korábbi tapasztalataiktól függően. - Nagycsoportban beszéljék meg, hogy egy gyermeki viselkedés esetén a nevelőknek milyen kérdéseket érdemes feltenniük maguknak (az oktató segítséget a handouton talál). - Nagycsoportban gondolják végig, gyűjtsék össze és csoportosítsák a viselkedések lehetséges következményeit. - Ossza ki a handoutot. - A résztvevők egyénileg töltsék ki az A) rész táblázatát. - Mondja el, hogy amikor csak lehet, használják a természetes következményeket, ami nem igényli a nevelő beavatkozását. Ha a természetes következmény veszélyes, vagy túl lassan következik be, de a viselkedést meg kell változtatni, akkor a tanuláshoz logikus következményt kell biztosítani. - Mondja el, hogy a természetes, logikus és mesterséges következmények használatával a gyermek megtanulja, hogy mit jelent a következmény, és hogy hogyan tud döntéseket hozni ezek függvényében. - Nagycsoportban vessék össze a kitöltéseket. - Beszéljék meg nagycsoportban, hogy milyen céljai vannak a dícséretnek (ld. handout 3. oldal). - Kiscsoportban gyűjtsenek példákat a B) rész táblázatában. - Nézzék át a 4. oldalon a példákat. - A résztvevők gondoljanak az Aranyszemüveg során felidézett gyermekre. Mondjanak példát arra, hogy hogyan bátorítanák a gyermeket a megélt helyzetek valamelyikében. Történeteiket osszák meg egymással nagycsoportban. - Vegyék át a handout hátralévő pontjait. - Vitassák meg nagycsoportban, hogy a résztvevők szerint mekkora szerepe van a nevelés során a nevelő modellszerepének! Mennyire vannak munkájuk során tudatában modell szerepüknek? Okoz-e ez nehézséget? Hogyan befolyásolja ez a döntéseiket, hogyan jelenik meg a mindennapos nevelői munkájuk során?

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egy mondatban egyesével elmondják: hogyan érezték magukat, „mit visznek haza” a mai nap tartalmából, milyen érzésekkel távoznak.	- Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! - Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Negyedik képzési nap

A nap indítása, ráhangolódás

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Hogyan érezte magát az előző képzési nap után?	- Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! - Csak 1-1 gondolat rövid megfogalmazására van idő.

45 perc előadás

3.1 Hatékony felnőtt önszabályozás

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Felnőtt önszabályozási stratégiák	**Instrukció az oktatóknak**
A gyakorlat célja pozitív és negatív felnőtt önszabályozási stratégiák megismerése	**Handout 15 Felnőtt önszabályozási stratégiák** - A résztvevők alakítsanak 3-4 fős csoportokat. - Ossza ki a handoutot, és kérje meg a résztvevőket, hogy csak az első oldalt nézzék. - A résztvevők az előadáson hallottak és személyes tapasztalataik alapján töltsék ki a tábláztot. Szükség esetén mondjon egy-egy példát. - A gyakorlat elvégzése után nagycsoportban egyeztessék az eredményeket, vessék össze a második oldalon található táblázattal. - Hangsúlyozza, hogy nevelőként az önszabályozási stratégiák megválasztása/tanulása/gyakorlása azért is kiemelten fontos, mert mintaként szolgálnak a gyerekek, fiatalok számára.

SZÜNET

45 perc előadás

3.2 Szülői, nevelői reziliencia

45 perc gyakorlat

Gyakorlat A rezilienciát támogató készségek	**Instrukció az oktatóknak**
A gyakorlat célja - a rezilienciát támogató készségek megismerése, - a fejlesztési területek meghatározása, - ötletek, javaslatok gyűjtése a nevelői reziliencia fejlesztéséhez.	**Handout 16 A rezilienciát támogató készségek** - Még a handout kiosztása előtt mondja el, hogy be fog mutatni 7 – a rezilienciát támogató – készséget. Kérje meg a résztvevőket, hogy közben gondoljanak arra, hogy mostanában használták-e ezeket a készségeket. - Olvassa fel a handout első oldalán lévő szövegeket a készségekről. - Ossza ki a handoutot. - Kérje meg a résztvevőket, hogy olvassák el, és egyénileg válaszolják meg a 2. oldal kérdéseit. - 10 perc elteltével beszéljék meg, hogy ki mely készségeket tartja erősségének, és mely területet szeretné fejleszeni. Volt-e olyan résztvevő, akit meglepett az eredmény? - Mondja el, hogy a reziliencia, illetve az azt támogató készségek fejleszthetőek.

	- A résztvevők alakítsanak csoportokat. - A csoportok gyűjtsenek javaslatokat, ötleteket a 3-4. oldalon található ajánlásokhoz a reziliencia fejlesztéséhez. - Nagycsoportban beszéljék meg az eredményeket.

SZÜNET

45 perc előadás

3.3 Megoldásközpontú gondolkodás

45 perc gyakorlat

Gyakorlat Megoldásközpontú gondolkodás a nevelési gyakorlatban	**Instrukciók az oktatónak**
Az elhangzott elméleti előadás alapján a megoldásközpontú gondolkodás gyakorlatba ültetése.	**Handout 17 Megoldásközpontú gondolkodás a nevelési gyakorlatban** - A résztvevők rendeződjenek 3-4 fős csoportokba. Ossza ki handoutot. - A megoldásközpontú gondolkodás 5 technikájának o Elterelés o Környezet strukturálása o "Csaták megválasztása" o Elterelés o Time-out megvalósíthatóságát, gyakorlatba ültethetőségét dolgozzák fel a résztvevők kiscsoportos munkában - Hozzanak példákat, működő jó gyakorlatokat és/vagy terveket, elképzeléseket, amit jelenlegi gyakorlatukba be tudnának építeni az egyes technikákra vonatkozóan. - Nagycsoportban beszéljék meg a javaslatokat és gyűjtsenek érveket annak alátámasztására, hogy ezek a technikák hogyan segítik a megoldásfókusz érvényesülését, a pozitív, erősségalapú viszonyulást.

EBÉDSZÜNET

45 perc előadás

3.4 A tudatos nevelési kultúra a gyermek körül dolgozók körében

45 perc interaktív előadás

3.4 A tudatos nevelési kultúra a gyermek körül dolgozók körében

Interaktív előadás Értékelési rendszerek	**Instrukciók az oktatónak**
A gyakorlat célja a gyermekek mindennapi életét meghatározó szabályrendszerek fontosságának bemutatása, a hatékony értékelési rendszerek jellemzőinek megismerése, illetve jó gyakorlatok bemutatása.	**Handout 18 Értékelési rendszerek** - Nagycsoportban gyűjtsenek szempontokat, hogy miért fontos az értékelés a gyerekek életében! - Szintén nagycsoportban beszéljék meg, hogy milyen fő kritériumai vannak egy hatékony értékelőrendszernek. Rögzítse az elhangzottakat flip charton, és – ha szükséges – egészítse ki a handouton található szempontokkal.

	- A handout alapján mutassa be a viselkedési táblázaton alapuló értékelési rendszert. Közösen vizsgálják meg, hogy az előb meghatározott kritériumoknak megfelel-e, illetve mit kell tenni azért a gyakorlatban, hogy megfeleljen. - Kérdezze meg, hogy van-e a résztvevők közül valakinek gyakorlati tapasztalata hasonló rendszerrel. Ha igen, mutassa be a rendszert, mondja el, hogy miben tér el az itt bemutatottól, és határozzák meg, hogy melyikben van olyan elem, amit érdemes lenne jó gyakorlatként átvenni. - Mutassa be a garasos rendszert a handout szerint. - Ossza ki a handoutot. A résztvevők egyénileg gyűjtsenek ötleteket a garasos rendszer gyakorlati megvalósításával kapcsolatban saját munkájuk során, írják le a handoutra. - Ha marad idő, nagycsoportban beszéljék meg ötleteiket.

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat A gyermekotthoni ellátás alapelvei	**Instrukciók az oktatónak**
Az alapelvek megvalósíthatósága és beépítése a tudatos nevelési kultúrába.	**Handout 19 A gyermekotthoni ellátás alapelvei** - Ossza ki a handoutot a résztvevőknek. - Párokba rendeződve az A) részt használva vitassák meg, a gyermekotthoni nevelés alapelvei hogyan jelennek meg saját nevelési gyakorlatukban? Milyen konkrét helyzeteket tudnak felidézni, amiben az adott alapelv érvényesült? Hogyan jutott érvényre az adott alapelv? hogyan lehetne fokozni az alapelvek érvényre jutaását? - Utána 4-5 fős kiscsoportokba rendeződve a B) rész kulcsfogalmai mentén gyűjtsenek minél több gyakorlati ötletet arra, hogy a tudatos nevelési kultúra alakításában miként lehetne ezeket a kulcsfogalmakat beemelni, milyen leendő stratégiákat, változtatási és fejlődési lehetőségeket látnak, amit beemelhetnének saját munkájukba. A csoport gyűjtsön minél több javaslatot. - nagycsoportban vitassák meg ezeket és állítsanak össze javaslatbankot.

45 perc gyakorlat: a képzés lezárása, értékelése

Gyakorlat Zárás	**Instrukciók az oktatónak**
Záróteszt kitöltése: a csoport tagjai kitöltik a zárótesztet. (25 perc) A csoportvezető kiértékeli a teszteket, amíg a csoport kitölti az elégedettségmérő kérdőívet. A képzés értékelése. (20 perc)	Ügyeljen a megadott időkeret betartására!

4 Felhasznált irodalom

1997. évi XXXI.törvény A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Andorka R. (2006): *Bevezetés a szociológiába*. Budapest, Osiris Kiadó

APA (é.n.): The Road to Resilience [online]. http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx, (2017.10.05.)

Baloghné Gábor K. et al. (2014): *Kiegészítő útmutató az Oktatási Hivatal által kidolgozott Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez felhasználói dokumentáció értelmezéséhez. A gyermekvédelmi szakellátási intézményekben, javítóintézetekben pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak részére* [online]. Budapest, Oktatási Hivatal, www.oktatas.hu (2017.09.16.)

Baranyai V. et al (2016): *CareComp. Kompetenciafejlesztés gyermekfelügyelők, nevelők és nevelőszülők számára*. Tananyag. Út az intézményestől a családias ellátás felé [online]. http://carecomp.eu/uploaded/tiny/files/auto/menu/135/carecomp_k%C3%A9pz%C3%A9si_anyag_hu_print.pdf (2017.10.13.)

Bates, J. E. (2001): Adjustment Style in Childhood as a Product of Parenting and Temperament. In: Wachs, T. D. – Kohnstamm, G. A. (szerk.): *Temperament in Context.* New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, 173–200. o.

Bazalgette, L. – Rahilly, T. – Trevelyan, G. (2015): *Achieving emotional wellbeing for looked after children.* NSCPCC

Belsky, J. (1984): The determinants of parenting: a processmodel. *Child Development*, *55*. évf. 1. sz. 83–96. o.

Bíró G. (2013): *A Somogy megyei Gyermekvédelmi Igazgatóság Óvodája, Általános Iskolája, és Gyermekotthona. Szakmai program* [online]. www.smogyvi.hu/mediatar/dokumentumtar/szakmai-programok/1037 (2017.10.13.)

Brill, A: (2014): *Twelve Alternatives to Time Out: Connected Discipline Tools for Raising Cooperative Children. Positive Parenting Connection* [online]. https://www.positiveparentingconnection.net/35-phrases-for-encouraging-cooperation-between-child-and-parent/ (2017.10.10.)

B&H FAS (é.n.): *Foster carers' handbook* [online]. Brighton & Hove City Council http://www.brightonandhovefosteringhandbook.org.uk/Key-Documents/key-principles-and-legal-basis.html (2017.09.22.)

Child Welfare Committee, National Child Traumatic Stress Network (2008): *Child welfare trauma training toolkit: Comprehensive guide* [online]. Los Angeles, CA & Durham, National Center for Child Traumatic Stress, http://www.nctsn.org/nctsn_assets/pdfs/CWT3_CompGuide.pdf (2017.10.12.)

Cole, M. – Cole, S.R. (2006): *Fejlődéslélektan*. Budapest, Osiris Kiadó

Coleman, P. K. – Karraker, K. H. (1997): Self-efficacy and parentingquality: findings and future applications. *Developmental Review,* 18. évf. 1. sz. 47-85. o. [online] http://www.copmi.net.au/professionals-organisations/what-works/evaluating-your-intervention/parents-carers-families/competence (2017.09.22.)

Csapóné Ferenczi Sz. (2016): *Koraszülött kisgyermekek temperamentumának alakulása*. Doktori értekezés. Budapest, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Danis. I. et al. (szerk) (2011): *Biztos Kezdet Kötet II. A koragyermekkori fejlődés természete – Fejlődési lépések és kihívások*. Budapest, NCSSZI

DCYF (é.n.): *Discipline Policy, Resource Guide*, Division of Children, Youth and Families [online]. http://azfamilyresources.org/pdf/dcyf-discipline-policy-resource-guide.pdf (2017.09.20.)

de Montigny, F. – Lacharité, C. (2005): Perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 387-396. o.

Ferenczi Sz. (2011): A szülő és a gyermek adottságai: temperamentum, személyiség – az egymásra hangolódás lehetőségei In: Danis. I. et al. (szerk.): *Génektől a társadalomig: a koragyermekkori fejlődés színterei.* Budapest, NCSSZI, 282-319. o.

Ford et al. (2007): Psychiatric disorder among British children looked after by local authorities: comparison with children living in private households. *British Journal of Psychiatry*, 190:4, 319-325.o. [online]. http://bjp.rcpsych.org/content/190/4/319 (2017.10.11.)

Furnivall, J. (2011): *Insights – attachment-informed practice with looked after children and young people* [online]. Glasgow, Institute for Research and Innovation in Social Services https://www.iriss.org.uk/resources/insights/attachment-informed-practice-looked-after-children-young-people (2017.09.22.)

Gargan, J. – Comiskey, L. – Murray, F. (2008): *Your Guide To Living in Residential Care. HSE North Dublin* [online] http://www.tusla.ie/uploads/content/Publications_Residential_Your_Guide_to_living_in_Res_Care.pdf (2017.09.21.)

Gilligan, R. (2001): *Promoting Resilience: A Resource Guide on Working with Children in the Care System*. London, British Agencies for Adoption and Fostering

Glăveanu, M. S. (2009): A multifactorial model of parental competence. In: Milcu, M. – Griebel, W. (szerk.): *Modern psychological research: direction and prospects,* Bucharest, University Publishing House

Grolnick, W. S. – Farkas, M. (2002). Parenting and the development of children's selfregulation. In: Bornstein M. H. (szerk.): *Handbook of parenting: Socialconditions and appliedparenting.* Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 89-110. o.

Hajduska M. (2008): *Krízislélektan*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó

Harris, V. W. et al. (2015): *Positive Discipline: Behavioral Management Skills for Parents and Teachers. Part 1 – Types of Misbehaviors and Keys to Success*. IFAS Extension, University of Florida

Heatherton, T.F. – Baumeister, R.F. (1996): Self-Regulation Failure: An Overview. *Psychological Inquiry,* 7. évf. 1. sz. [online] www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15327965pli0701_1 (2017.09.14.)

HEA Health Education Authority (1999): *Positive Steps.* Health Education Authority, Great Britain

Hegedűs J. (2004): *Jutalmazás és büntetés, értékelés és vizsgáztatás* [online]. Budapest, ELTE TTK Multimédiapedagógia és Oktatástechnológia Központ, http://edutech.elte.hu/multiped/ped_11/ped_11.pdf (2017.09.12.)

Herczog M. (2013): *Szakellátásban élő gyerekek és a korai iskolaelhagyás*. Budapest, QALL Végzettséget mindenkinek! [online],

http://oktataskepzes.tka.hu/content/documents/Projektek/2013/QALL/qall_szakellatas_esl_herczog_maria.pdf (2017.09.22.)
HSC (é.n.): *Adoption and fostering. Skills and abilities required* [online] http://www.adoptionandfostering.hscni.net/fostering/skills-and-abilities-required (2017.09.20.)
IPC (2007): *What Works in Promoting Good Outcomes for Looked After Children and Young People?* Cardiff, Social Services Improvement Agency – Institute of Public Care
Kas B. et al. (2015): *Családi védőfaktorok alkalmazása a gyakorlatban*, Budapest, NCSSZI
Kas B. – Billédi K. – Cs. Ferenczi Sz. – Csákvári J. – Tánczos É. (2015): *Védőfaktorok a családok erősítésében.* Budapest, NCSSZI
Kende H. – Illés A. (2011): Hátrányos helyzetű gyerekek jelen- és jövőképe. *Esély* 2011/4, 72-92. o.
Kertész K. (2009): *A nevelés hatékonyabban érvényesül a lakásotthonokban* [online]. http://ofi.hu/neveles-hatekonyabban-ervenyesul-lakasotthonokban (2017.10.13.)
Király I. (2011): Figyelj, emlékezz, gondolkodj! – A kognitív képességek fejlődése. In: Danis. I. – Farkas M. – Herczog M. – Szilvási L. (szerk) (2011): *Biztos Kezdet Kötet II. A koragyermekkori fejlődés természete – Fejlődési lépések és kihívások*. Budapest, NCSSZI
Kolucki, B. – Lemish, D. (2011): *Communicating with Children: Principles and Practices to Nurture, Inspire, Excite, Educate, and Heal; Part Three – Child Development and Communication Needs and Skills* [online]. http://www.unicef.org/cwc/files/CwC_Web(2).pdf (2017.09.20.)
Kovács Zs. (2009): *Az önszabályozó tanulást támogató osztálytermi környezet sajátosságai* [online]. Doktori dolgozat. ELTE PPK, Budapest http://www.ppk.elte.hu/file/kovacs_zsuzsa_disszertacio.pdf (2017.09.15.)
Kovács I. – Heidl B. (szerk.) (2010): A szociális szakemberek mentálhigiénés lehetőségei és azokat segítő programok, szervezeti rendszerek [online]. *Szociális Füzetek* 2010/4. sz. http://szocialisportal.hu/documents/10181/69522/full_tamop_542_szocialis_4.pdf/ab0e1083-ae2a-4f12-8eb4-566bb0ecd105 (2017.10.13.)
Leve, L. D. et al. (2012): Practitioner Review: Children in foster care – vulnerabilities and evidence-based interventions that promote resilience processes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry 53:12,* 1197–1211. o.
Major Zs. B. – Mészáros K. – Tatárné Kapus É. (2008): *„Fotel vagy karfa." Gyakorlat- és eszközközpontú nevelés-módszertani kézikönyv gyermekvédelemben, gyerek- és lakásotthonokban dolgozók számára.* Budapest, Zenin Kiadó
Masten, A. S. – Obradovic, J. (2006): Competence and Resilience in Development *Ann., N.Y. Acad. Sci. 1094.* New York Academy of Sciences.
Masten, A. S. – Tellegen, A. (2012): Resilience in developmental psychopathology: Contributions of the Project Competence Longitudinal Study. *Development and Psychopathology [online]. 24. sz.* 345-361. o. https://pdfs.semanticscholar.org/ac49/c266c144cf4358a6bc0829ed516296939149.pdf (2017.10.12.)
Molnár É. (2009): Az önszabályozás értelmezései és megközelítése. *Magyar Pedagógia*, 109. évf. 4. sz. 360-361 o.

Moore, K. – Moretti, M.M. – Holland, R. (1997): A New Perspective on Youth Care Programs: Using Attachment Theory to Guide Interventions for Troubled Youth. *Residential Treatment for Children & Youth, 15:3*, 1-24. o.
N. Kollár É. – Szabó É. (2004): *Pszichológia pedagógusoknak.* Budapest, Osiris Kiadó
Nane Egyesület (2010): *Back up the children. Állj mellette! A traumatizált gyermekek támogatásának alapjai.* [online] Therapeutische Frauenberatung e.V, Göttingen. http://nane.hu/wp-content/uploads/2016/03/ALLJ_MELLETTE_WEBRE.pdf (2017.10.18)
National Conference of State Legislatures (2008): *Educating Children in Foster Care: State Legislation 2004 – 2007* [online] https://www.ncsl.org/print/cyf/foster_care_education.pdf (2017.09.22.)
NCSSZI (2011), *Gyermekotthoni ellátás protokollja* [online], www.ncsszi.hu/download.php?file_id=1747 (2017.10.13.)
Nelsen, J. (2011): *Positive Discipline: The Classic Guide to Helping Children Develop Self-Discipline, Responsibility, Cooperation, and Problem-Solving Skills*. Random House Publishing Group
Nelsen, J. (2013*): Pozitív fegyelmezés.* Budapest, Reneszánsz Könyvkiadó Kft.
Nelsen, J. (2014): Positive Discipline. Creating Respectful Relationships in Homes and Schools [online]. http://blog.positivediscipline.com/2012/07/control-or-cooperation.html (2017.09.22.)
Nemes É. (2016): *Reziliencia, boldogulási képesség és a szupervízió,* Szupervíziós Vándorkonferencia, Keszthely
Norburn, A. (2013): *Communicating Effectively with Children Under Five*. Front line briefing. Dartington, Research in Practice
Octoman, O. – McLean, S. – Sleep, J. (2013): Children in foster care: What behaviours do carers find challenging? *Clinical Psychologist*, 18:1.
Oliver, C. (2010): *Children's views and experiences of their contact with social workers: A focused review of the evidence.* [online]. Leeds, CWDC http://eprints.ioe.ac.uk/16477/1/Children_s_views_and_experiences_of_contact_with_social_workers_report_July_2010.pdf (2017.09.12.)
Pearson, J. – Kordich Hall, D. (n.é.): *Building Resilience in Young Children* [online]. Toronto, Best Start Resource Centre https://mafiadoc.com/23-building-resilience-in-young-children_59aa6ba91723ddc0c50151e2.html (2017.09.12.)
Pozsgai A. (2016): Hogyan válhatunk képessé arra, hogy a jég hátán is megéljünk? Pozsgai Anita interjúja Dr. Nemes Évával [online]. In: *Modern Iskola* http://moderniskola.hu/2016/12/hogyan-valhatunk-kepesse-arra-hogy-jeg-hatan-megeljunk-pozsgai-anita-cikke/ (2017.10.09.)
Ratner, H. – Yusuf, D. (2016): *Megoldásközpontú coaching gyermekekkel és fiatalokkal. A brief megközelítés*. Miskolc, Z-Press Kiadó
Research in Practice (2014): *Communicating effectively with children and young people* [online]. http://fosteringandadoption.rip.org.uk/topics/communicating-effectively (2017.02.19.)
Réthy E. (1989): *Teljesítményértékelés és tanulási motiváció* Budapest, Tankönyvkiadó, 91–132. o.
Rutter, M. (2006): Implications of Resilience Concepts for Scientific Understanding *Ann. N.Y. Acad. Sci. 1094: 1–12.* New York Academy of Sciences

Sabatelli, R. M. – Waldron, R. J. (1995): Measurement issues in the assessment of the experiences of parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 57. sz. 969-80. o.

Sanders, M. R. – Markie-Dadds, C. – Turner, K. M. T. (2003): Theoretical, scientific and clinical foundations of the Triple P – Positive Parenting Program: a population approach to the promotion of parenting competence. *Parenting Research and PracticeMonograph, 1.sz.* 1-21. o.

Shamah, R. M. (2011): *Parenting Children of Different Ages: Adjusting Child Rearing Practices* **[online]. *ETD Collection for Pace University.*** http://digitalcommons.pace.edu/dissertations/AAI3451585/ **(2017.09.19.)**

Sipler, E. (2011): *The Bouncing Back Workbook, Building Skills That Strengthen Resilience* [online]. Northern Health and Social Care Trust & Public Health Agency. http://www.northerntrust.hscni.net/pdf/Bouncing_Back_workbook_Building_Skills_that_strengthen_resilience.pdf (2017.09.21.)

Sroufe, L. A. (2000): Early Relationships and the Development of Young Children, *Infant Mental Health Journal, 21. évf. 1. sz.* 67-74. o.

Sunderland, M. (2012): *Okosan nevelni tudni kell - Gyakorlati útmutató az alvásról, a sírásról, a játékról és az érzelmi jóllét egy életre szóló megalapozásáról.* Budapest, M-Érték Kiadó

Szegleti G. (2015): *A következetes nevelés módszerei* [online]. http://www.mackorendelo.hu/cikkeink/cikkek/a-koevetkezetes-neveles-modszerei (2017.09.22.)

Teti, D.M. - Candelaria, M.A. (2002) Parentingcompetence. In: M. H. Bornstein (szerk.): *Handbook of parenting: Socialconditions and appliedparenting. 2. kiadás 4. szám*, Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 149-180. o.

Troutman, B. – Ryan, S. – Cardi, M. (én): *The Effects of Foster Care Placement on Young Children's Mental Health* [online]. https://www.healthcare.uiowa.edu/icmh/archives/reports/Foster_Care.pdf (2017.09.20.)

Vajda Zs. – Kósa É. (2005) *Neveléslélektan*. Budapest, Osiris kiadó

Dr. Veczkó J.: *A Gyermek- és Ifjúságvédelem Alapjai*, Gyula, APC-stúdió Kiadó

Wilcox P. (2015): *22 Ideas for Managing Behavior in Foster Care* [online]. http://partnerforhealing.org/22-ideas-for-managing-behavior-in-foster-care/ (2017.10.13.)

Zentner, M. – Shiner, R. L. (2012): Fifty Years of Progress in Temperament Research: A Synthesis of Major Themes, Findings, and Challenges and a Look Forward. In: Zentner, M. – Shiner, R. L. (Eds.): *Handbook of Temperament* [online]. New York, The Guilford Press, 673-700. o. http://www.copmi.net.au/professionals-organisations/what-works/evaluating-your-intervention/parents-carers-families/competence (2017.09.20.)

Zrinszky L. (2006): *Neveléselmélet*. Budapest, Műszaki Kiadó

Zsubrits A. (2012): Nevelői Kompetencia értelmezése a gyermekvédelmi szakellátásban. *Képzés és gyakorlat*, 10. évf., 1-2. sz.

5 Forgatókönyv

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
ELSŐ KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	Bevezetés, bemutatkozás, képzés indítása		
	45	1.1 A nevelés szerepe és célja a gyermek fejlődésében		
15 perc	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	Mi lenne, ha… - gyakorlat	1 Mi lenne, ha…	
	45	1.1 A nevelés szerepe és célja a gyermek fejlődésében		
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	Az aranyszemüveg - gyakorlat	2 Aranyszemüveg	
	45	1.2 A nevelési helyzet 1.2.1 Az életkori sajátosságok jelentősége		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-14:35 (1x45 + 1x20 perc)	45	Az önszabályozás életkori jellemzői - gyakorlat	3A Az önszabályozás életkori jellemzői – oktatói 3B Az önszabályozás életkori jellemzői – hallgatói 3C Az önszabályozás életkori jellemzői – példák	
	45	1.2.2 A gyermeki egyéni sajátosságok befolyásoló szerepe		
15 perc	15	SZÜNET		
14:50-16:45 (1x45 + 1x70 perc)	45	1.2.2 A gyermeki egyéni sajátosságok befolyásoló szerepe		
	45	Célvezérelt viselkedés - gyakorlat A nap tanulságainak rövid összefoglalása	4 Célvezérelt viselkedés	

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
MÁSODIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás Értő figyelem – gyakorlat	5 Értő figyelem	
	45	1.2.3 A nevelő jellemzői, készségei, attitűdjei, ismeretei		
15 perc	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	Pozitív fegyelmezés – szempontok - gyakorlat	6 Pozitív fegyelmezés - szempontok	
	45	1.2.3 A nevelő jellemzői, készségei, attitűdjei, ismeretei		
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	Nevelői készségek – gyakorlat	7 Nevelői készségek	
	45	2 Nevelés a gyermekvédelmi szakellátásban 2.1 A nevelési kimenetek faktorai		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	A nevelés fontos tényezői – gyakorlat	8 A nevelés fontos tényezői	
	45	2.1 A nevelési kimenetek faktorai		
15 perc	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	Nevelői öngondoskodás – gyakorlat	9 Nevelői öngondoskodás	
	45	2.1 A nevelési kimenetek faktorai A nap tanulságainak rövid összefoglalása		

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
HARMADIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 2.2 Gondoskodás, válaszkészség és a specifikus problémakörök kapcsolódása		
	45	Esetmegbeszélés – gyakorlat	10 Esetelemzés – traumaátélés következményei	
15 perc	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	Kihívást jelentő viselkedések – gyakorlat	11 Kihívást jelentő viselkedések	
	45	2.3 Kontroll, fegyelmezés, szabályok, önszabályozás, a gyermek, mint partner és a specifikus problémakörök kapcsolódása		
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	Fegyelmezés – nevelői attitűd	12 Fegyelmezés – nevelői attitűd	
	45	2.3 Kontroll, fegyelmezés, szabályok, önszabályozás, a gyermek, mint partner és a specifikus problémakörök kapcsolódása		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	3 Hatékonyságot növelő nevelői, nevelési készségek		
	45	Pozitív fegyelmezés – szabályok – gyakorlat	13 Pozitív fegyelmezés - szabályok	
15 perc	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	3 Hatékonyságot növelő nevelői, nevelési készségek		
	45	Pozitív fegyelmezés – következmények, bátorítás – gyakorlat A nap tanulságainak rövid összefoglalása	14 Pozitív fegyelmezés – következmények, bátorítás	

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
NEGYEDIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 3.1 Hatékony felnőtt önszabályozás		
	45	Felnőtt önszabályozási stratégiák – gyakorlat	Handout 15 Felnőtt önszabályozási stratégiák	
15 perc	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	3.2 Szülői, nevelői reziliencia		
	45	A rezilienciát támogató készségek – gyakorlat	16 A rezilienciát támogató készségek	
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	3.3 Megoldásközpontú gondolkodás		
	45	Megoldásközpontú gondolkodás a nevelési gyakorlatban – gyakorlat	17 Megoldásköpontú gondolkodás a nevelési gyakorlatban	
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	3.4 A tudatos nevelési kultúra a gyermek körül dolgozók körében		
	45	3.4 A tudatos nevelési kultúra a gyermek körül dolgozók körében Értékelési rendszerek – Interaktív előadás	18 Értékelési rendszerek	
15 perc	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	A gyermekotthoni ellátás alapelvei – gyakorlat	19 A gyermekotthoni ellátás alapelvei	
	45	A képzés lezárása, értékelése	Ismeretanyag elsajátítását ellenőrző teszt és Tanfolyami értékelőlap	

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE